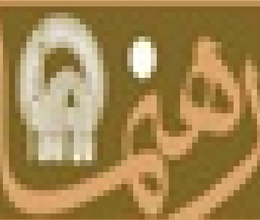

آستان قدس رضوی

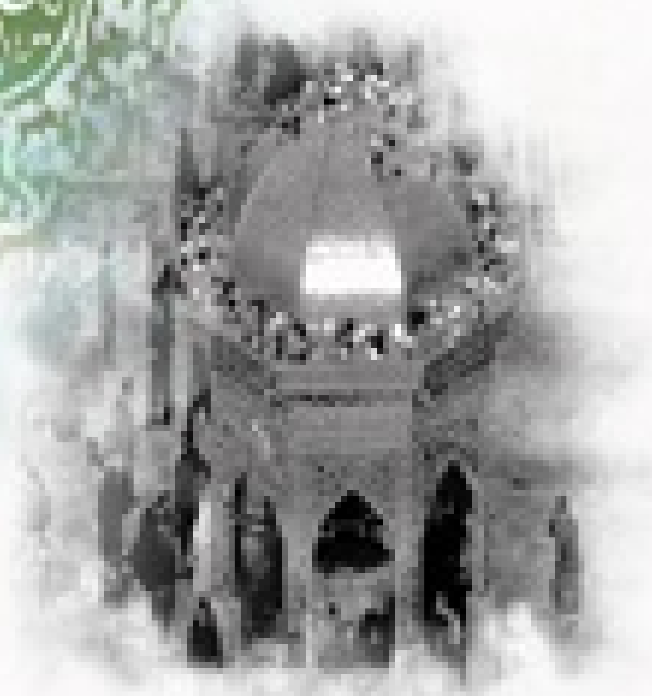
۴۹

آیا می دانید که...؟

نکته هایی پیرامون حرم شناسی

حسین مهدوی پارسا

بسم الله الرحمن الرحیم

رهنما ٤٩ (آیا می دانید که ...؟ نکته هایی پیرامون حرم شناسی)

نویسنده:

اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رهنما۴۹ (آیا می دانید که ...؟ نکته هایی پیرامون حرم شناسی)

مشخصات کتاب

سرشناسه : مهدوی پارسا، حسین، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور : آیا می دانید که ...؟ نکته های پیرامون حرم شناسی/ نویسنده حسین مهدوی پارسا؛ برای آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر : مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۶۰ص.؛ ۱۲×۱۷س م.

فروست : رهنما؛ ۴۹.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۶۴-۲

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳؟ - ۲۰۳ق.

موضوع : علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳؟ - ۲۰۳ق. -- آرامگاه

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده : موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره : BP۴۷/م۹آ۹ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۷

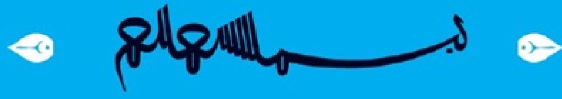
شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۵۷۱۱۵

آیا می د انید که ...؟

نکته هایی پیرامون حرم شناسی

ص:۱

تصویر

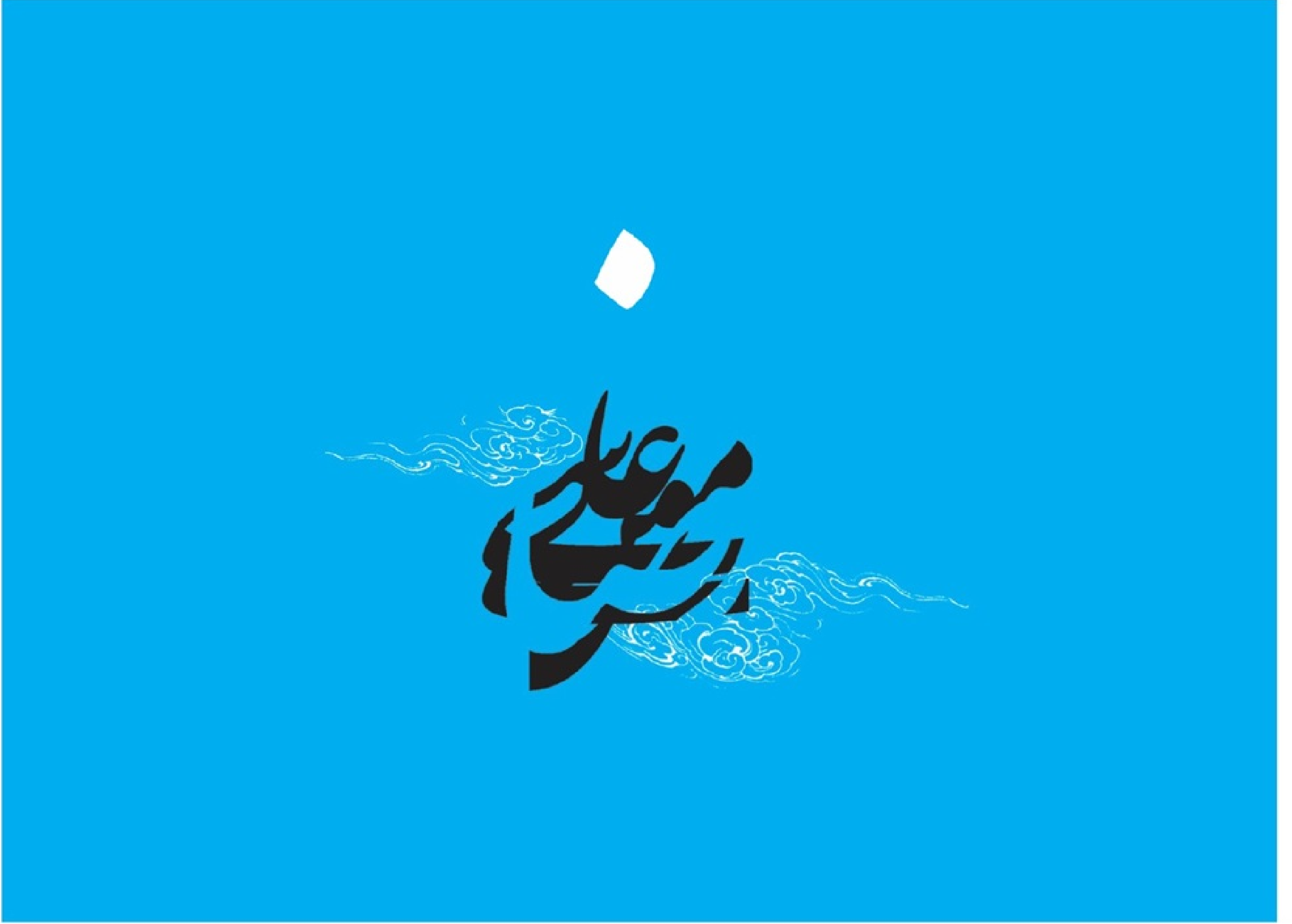

ص:۲

تصویر

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **رهنما** گامی است در این مسیر.
همگامِ ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

تصویر

ص:۴۰

آیا میدانید که ...؟ نکته هایی پیرامون حرم شناسی

درآمد

کبوترانه می آیی؛ با بال هایی سبُک و سرشار از حسّی تازه. دست هایت پُر از التماس است و دیده ات پُر از انتظار. هَروَله وار از وادیِ قُرب گذر می کنی. چون ضریح در مقابل دیدگانت ظاهر می شود، دست بر سینه می نهی؛ لب هایت به حرکت در می آید و از صمیم قلب، «یا علی بن موسی الرضا» را بر زبان، جاری می سازی و ناگفتنی ترین سخنان خویش را با امام و مقتدای خویش، در میان می گذاری.

پس از پایان زیارت، جاذبه های حرَم که به سبب وجود حضرت، رنگ و بوی معنوی گرفته اند،

ص:۵

توجهت را به سـمت خویش معطوف می دارند. آنچه می بینی، ارادتی است که ارادتمندانش از سرِ عشق گذاشـته اند و رفته اند و خواسته اند بماند تا پیامی برای آیندگان باشد: از فرهنگ و تمدن و ایمان و باورهایشان که از عمقِ جان بر اشیاء بی جان دمیده اند و به آنان، یارای سخن گفتن در عین سکوت داده اند.

گاه وبیگاه، پرسش هایی در ذهنت پدیدار می شود: به دنبال پاسخ می گردی. به سراغتان آمده ایم و برآنیم تا بتوانیم به اندکی از پرسش های شما پاسخ گوییم و دعای خیرتان را ارمغان راهمان سازیم.

ص:۶

۱.عبور از مرز شلمچه

۱. آیا می دانید که امام رضا به هنگام ورود به ایران، از مرز شلمچه عبور کردند و در نیشابور، حدیث سلسلهٔالذهب را بیان فرمودند.

امام رضا برای هجرت از مدینه به مَرْو، از شهرهای مدینه و نقره و بصره گذشتند؛ از دروازهٔ ورودیِ شلمچه وارد ایران کنونی شدند؛ پس از عبور از شهرهای اهواز، اِقلید، ابَرقوه، یزد، رباط پشت بادام و طبس، وارد شهر نیشابور شدند.

در نیشابور، به تقاضای مردم و علمای نیشابور که اکثریت آنان از اهل تسنّن بودند، حدیث شریف سلسلهٔالذهب را بیان فرمودند. ایشان در این روایت، پذیرش توحید را به همراه ولایت اهل بیت دژ محکمی دانستند که هر کس وارد آن شود، محفوظ می مانَد.

پس از عبور از نیشابور، امام رضا وارد روستای ده سرخ و سپس سناباد (مشهد کنونی) و درنهایت، پایتخت حکومت مأمون، یعنی مرْو، شدند.

ص:۷

۲.زندگی در کشور ترکمنستان

۲. آیا می دانید که امام رضا دو سال و چند ماه، در کشور ترکمنستانِ امروزی زندگی کرده اند.

وقتی هـارون، برای جنـگ، از بغـداد به خراسان آمـد، فرزنـدش مأمون نیز همراهش بود. بعـد از مرگ هارون در سـناباد، مأمون به مرْو رفت و آنجـا را پـایتخت خود قرار داد. پس از جنـگ بـا برادرش (امین) و کشـتن او، امام رضا را که تهدیـدی برای حکومتش بود، با زیرکی تمام، از مدینه به مرْو فراخواند.

امام نیز با طی کردنِ مسیر چندین ماهه، با برخی از یارانش و هیئتی که از طرف مأمون

حضرت را همراهی می کردند، به شهر مرْو، پایتخت مأمون، وارد شدند و دو سال و چند ماه، در این شهر حضور داشتند.

ماجرای ولایت عهدی، مناظرات حضرت با بزرگان ادیان و مکاتب مختلف، نماز باران، نماز عید و...، همه، در این شهر اتفاق افتاد. این شهر، امروزه، در محدودهٔ مرزیِ ترکمنستان واقع شده است.

۳.قبرِ بهترین و بدترین انسان ها

۳. آیا می دانید که قبرِ بهترین و بدترین انسان ها، درکنار یکدیگر قرار دارد.

حضرت امام رضا را در سمت بالاسرِ قبر هارون عباسی، پدر مأمون، دفن کرده اند. داستان از این قرار است که حضرت امام رضا در سفر خود به خراسان، به روستای سناباد (مشهد کنونی) وارد شدند. ایشان را به سمت باغی بسیار زیبا هدایت کردند که امروزه، تبدیل به حرم مطهر شده است.

شاگردش، اباصلت، نقل می کند که روزی حضرت مرا به نزد قبر هارون بردند که در همین

باغ، زیرِ بُقعه ای قرار داشت. حضرت به سمت بالاسرِ قبر هارون رفتند و آنجا به اندازهٔ مکان قبری، بر روی زمین خط کشیدند و فرمودند: «ای اباصلت، طولی نمی کشد که در اینجا، کُشته می شوم و در این مکان، دفن می شوم.» حضرت ادامه دادند: «مأمون برای مخفی کردن جنایت خویش، مرا تشییع می کند و تصمیم می گیرد به احترام پدرش، در قسمت پایینِ پای پدرش دفن کند؛ ولی به اذن خداوند، زمین شکافته نمی شود. مجدداً دستور می دهد که مرا پشتِ سرِ قبر پدرش دفن کنند تا قبرش، قبلهٔ قبرِ من قرار گیرد؛ ولی زمین شکافته نمی شود. باز، دستور می دهد در سمت چپ دفن کنند؛ باز، همین اتفاق می افتد و به ناچار، مرا در همین مکان [اشاره به سمت بالا سرِ قبر هارون] دفن خواهند کرد.»

بعد از شهادت، این پیش بینیِ حضرت به تحقق پیوست: به دستور مأمون، تصمیم گرفتند حضرت را در جهت های مخالفی دفن کنند که امام مشخص کرده بودند؛ ولی به محض شروع به کندنِ زمین، سختیِ زمین مانع از ادامهٔ کار می شد. درنتیجه، جهت را عوض می کردند

و درنهـایت، امام را، برخلاف میل مأمون، به گونه ای دفن کردنـد که هارون، دقیقاً پایینِ پای حضـرت و مقـداری نیز پشت سـر حضـرت، قرار گرفت.

درحال حاضـر، زیر گنبـد حضـرت، علاوه بر قبر امام، قبر هارون(علیه اللعنهٔ) نیز قرار دارد و در قسـمت ورودیِ مسـجد بالاسـر، این شـعر دِعبِل خزاعی، از شعرای تحسین شدهٔ حضرت، به این اتفاق اشاره دارد:

قبرانِ فی طوسٍ خیرُ الناس کلّهُم و قبر شرّهم هذا من العِبَر

ما ینفع الرّجس من قُربَ الزّکی و لا علَی الزّکی بِقربِ الرّجس مِن ضرَر

(= دو قبر در طوس، کنار یکـدیگر قرار دارنـد: یکی قبرِ بهترین انسان ها و دیگری قبر بدترین انسان هاست و این از عبرت های روزگار است؛ نه نزدیکیِ قبر آن انسان پلید به انسان پاک، نفعی به حالش دارد و نه هم جواریِ آن انسان پاک به انسان پلید، ضرری به حالش دارد.)

ص:۱۱

۴.موقیت قبر مطهر امام رضا علیه السلام

۴. آیا می دانید که چرا قبر مطهر امام رضا وسط روضهٔ منوّره قرار نگرفته است؟

ده سال قبل از شهادتِ حضرت به دست مأمون، هارونِ عباسی برای جنگ و دفع شورش های خراسان، از بغداد، راهیِ خراسان می شود؛ تا اینکه واردِ توس و روستای سناباد می شود و با هدف آمادگی برای جنگ، در باغ حمید بن قحطبه اقامت می کند که محلی برای ورود و استراحت و تفریحات خلفای عباسی، از زمان منصور عباسی، بود. هارون، در آنجا، بر اثر شدت بیماری از دنیا می رود و در داخلِ همین قصر، دفن می شود.

بعد از شهادت امام رضا، مأمون دستور می دهد حضرت را، به تفصیلی که در پرسش

ص:۱۲

قبل بیان کردیم، کنارِ قبر پدرش در بُقعۀ هارونیه دفن کنند و قُبّه ای بر فراز دو قبر بسازند. با گذشت زمان و ازبین رفتن عباسیان، قبر هارون در معرض بی توجهیِ کامل قرار گرفت؛ به گونه ای که حتی گاه، هنگام ورود به روضۀ منوره، به امام رضا ابراز ارادت می کردند و به قبر هارون، لگد می زدند.

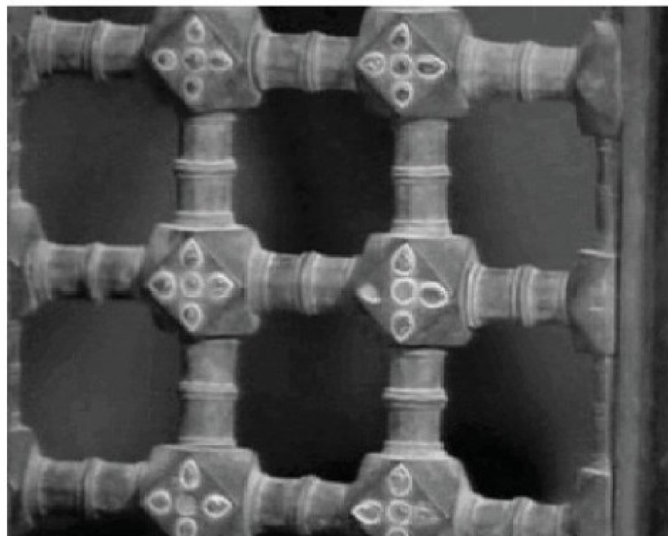
به مرور زمان، ظاهرِ قبر هارون نیز از بین رفت و تنها قبری که اکنون زائران به آن تبرّک می جویند و از انوارش استفاده می کنند، قبر مطهر حضرت رضا است. از آنجایی که آن مکان را برای دو قبر در نظر گرفته بودند، با ازبین رفتنِ قبر هارون، قبر مطهر حضرت در قسمت متمایل به غربِ روضۀ منوّره، باقی است.

۵.ضریح نگین نشان

۵. آیا می دانید که چرا ضریح دوم به «نگین نشان» معروف است؟

ضریح دوم، ضریح فولادیِ مرَصّع، به ضریح نگین نشان معروف شده است. این ضریح را در سال

۱۱۶۰ش، به دستور شاهرخ، فرزند رضاقلی میرزا، نوهٔ نادرشاه، می سازند و به صورت وقف، بر فراز مرقد شریف نصب می کنند. این ضریح، بدون سقف است و پنجره ها و شبکه های اطراف آن، گوی و ماسوره هایی دارد که با حدود دو هزار نگینِ کوچکِ یاقوت و زمرّد، تزیین یافته است.

این ضریح کتیبه ای دارد که به عینِ مطلبِ مندرج در آن، اشاره می کنیم: «نیازمند رحمت ایزدِ

ص:۱۴

مستعان و تُراب اَقدامِ زوّار این آستانِ مَلَک پاسبان، سبط سلطان نادر، شاهرخ شاه الحسینی الموسوی الصّفوی بهادرخان به وقف و نصبِ این ضریح مقدس مبارک، موفق گردید. سنهٔ ۱۱۶۰قمری.»

در زمان تولیت میرزاسعیدخان، برای مصون ماندنِ نذوراتِ داخل ضریح دوم، شبکه و پوششی طلایی روی ضریح منوّر قرار میگیرد و بدین ترتیب، سقف آن پوشش مییابد. این ضریح، ابتدا، روی مَضجع شریف و سپس، زیر ضریح سوم و پس از آن، زیرِ ضریح چهارم در حرم جای داشته است؛ تا اینکه هنگام تعویض ضریح چهارم و نصب ضریح

ص:۱۵

پنجم، در سال ۱۳۷۹ش، این ضریح را به داخلِ سرداب انتقال دادند و روی مرقد منوّر امام نصب کردند. بدین ترتیب، به نیّت واقف جامهٔ عمل پوشیده شد.

۶.شاهکار هنرهای اسلامی

۶. آیا می دانید که ضریح فعلی، شاهکاری از ترکیبِ اصیل ترین هنرهای اسلامی است و ساخت آن، هفت سال زمان برده است.

طراحی ضریح پنجم را استاد محمود فرشچیان، در سال ۱۳۷۲ش، آغاز کرد. قلم زنی، خاتم کاری و زرگریِ ضریح را استاد خدادادزادهٔ اصفهانی و خوشنویسیِ آن را استاد موحّد برعهده داشت. ساخت این ضریح مقدس، با کیفیت عالی و در نهایتِ استحکام، به وزن ۱۲تُن، به ابعاد ۷۳/۳ در ۷۸/۴ متر و ارتفاع ۹۶/۳متر، با روکش طلا و نقره، در مدت هفت سال انجام پذیرفت.

این ضریح یکی از آفرینش های اصیل و بدیعِ هنر اسلامی در دورهٔ اخیر به شمار می رود و تمام نقش هایی که در آن به کار رفته است، بارِ فرهنگی دارد. در اطراف ضریح مطهر،

به نشانهٔ چهارده معصوم، چهارده دهانه به شکل محراب، طراحی و اجرا کرده اند.

سِیر نقشها و جهت قوسهای آن، یکدیگر را همراهی و تکمیل می کنند و مدارِ یگانهٔ آن ها که نهایتاً به مرکز و نقطهٔ واحدی میرسد، تداعی کنندهٔ اصل اصیلِ عرفانی مشاهدهٔ وحدت درکثرت و کثرت در وحدت میباشد و نیز وحدانیتِ ذات باریتعالی و قائمیت او و نیز بازگشت پذیریِ کائنات و ممکنات به او را متجلّی میسازد.

همچنین، گل های آفتاب گردان، به نشانهٔ شمس الشموس، و گل های هشت پَر، به نماد هشتمین

ص:۱۷

امام، و گل های پنج پَر، به نشانهٔ پنج تَن آل عبا، به صورت زیبایی طراحی شده است و سورهٔ مبارکهٔ یس و انسان، به خط ثلث، با طلا و نقره روی آن نقش گرفته و دورِ خارجیِ ضریح را مزیّن کرده است. سقف و جدار داخلیِ ضریح را به سَبک بسیار زیبایی خاتم کاری و مکتوباتی بر آن درج کرده اند.

۷.پوشش گنبد مطهر حضرت رضا و گنبد مسجد گوهرشاد

۷. آیا می دانید که گنبد مطهر حضرت رضا و گنبد مسجد گوهرشاد، دو پوشش دارد.

گنبد منوّر امام را از نظر ساختمان و ارتفاع، در نهایتِ هنرمندی و زیبایی ساخته اند و دو پوشش برای آن در نظر گرفته اند: پوشش اولِ گنبد، سقف حرم و ضریح است که به صورت مُقعّر و مقرنَس می باشد و به آن، قُبّه می گویند و پوشش دوم که بر فراز آن وجود دارد، همان گنبد طلاست. بین این دو پوشش، فضایی خالی با بلندای بیش از ۱۳متر وجود دارد. ارتفاع قُبّه از کف، ۸۰/۱۸متر و تا انتهای گنبد یا بلندترین نقطهٔ اوج محدّب، در رأس گنبد، ۲۰/۳۱متر است.

ص:۱۸

گنبد رفیع مسجد گوهرشاد نیز بر فراز ایوان مقصوره بنا شده و بر عظمت این بنا افزوده است. ارتفاع گنبد، ۴۱متر و فضای خالی بین دو پوشش گنبد، ۱۰متر است. سطح خارجیِ آن با آجر لعابدار و یک کتیبه با خط کوفی، تزیین یافته است.

۸.نماد توحید در طراحی گنبد

۸. آیا می دانید که گنبد در معماری اسلامی، نمادی توحیدی است.

قسمت پایین گنبد، عریض ترین قسمت آن است؛ هرچه به سمت بالاتر می رود، از عریض بودن آن کاسته می شود و از اطراف، به هم می آید تا اینکه در یک نقطه که نقطهٔ انتهایی است، خاتمه می یابد. بر بالای نقطهٔ انتهایی، کلمهٔ طیّبهٔ

«الله» یا پرچم مزیّن به «لا اله الا الله» قرار می گیرد. این نماد بسیار زیبا و گویا در معماری اسلامی، حرکت از کثرت به وحدت یا همان نقص به سمت کمال را بیانگر است.

بر نقطهٔ انتهاییِ گنبد مطهر امام رضا، قبل از کلمهٔ طیّبهٔ الله، پنج گِرِه به نشانهٔ پنج تَن قرار داده اند و بر فراز آن، پرچمی مزیّن به آرم آستان قدس نصب کرده اند که همان لا اله الا الله است.

ص:۲۰

۹.دو مناره استثنایی

۹. آیا می دانید که دو مناره با نمایی استثنایی در حرم مطهر وجود دارد.

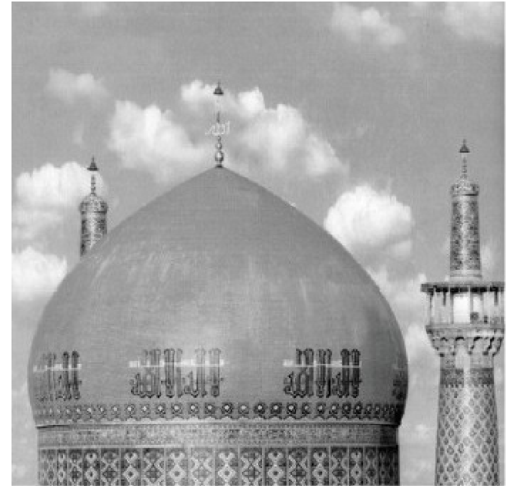
در مجموعهٔ قدیمیِ آستان قدس، دو منارهٔ طلا با اختلاف قدمت وجود دارد: یکی در جنوب صحن انقلاب، کنار گنبد طلا که مربوط به دورهٔ سلجوقیان است و دیگری به قرینهٔ آن، در شمالِ همین صحن، بالای ایوان عباسی (ایوان شمالی) که مربوط به عهد نادرشاه افشار می باشد. این دو مناره به گونه ای قرار گرفته اند که وقتی زائر از خیابان امام رضا به جانب حرم در حرکت است، این دو مناره را در دو جانب گنبد طلا

ص:۲۱

می بیند، درصورتی که ترتیب آن ها چنین نیست و صورتی استثنایی دارد.

۱۰.جذبه مسجد گوهر شاد

۱۰. آیا می دانید که چرا مسجد گوهرشاد جذبه و معنویت خاصی دارد؟

بانو گوهرشاد، همسر شاهرخ میرزای تیموری که موقوفات بسیار ارزشمندی در ایران و هرات دارد، دستور داد از پول حلال، مسجد گوهرشاد را بسازند و بهترین معمار را به خدمت گرفت. قوام الدین شیرازی که بزرگ ترین معمارِ آن روزگار بود و امروزه، روز وفاتش در تقویم رسمی کشورمان روز معمار و معماری نام گذاری شده است، مردی متخصص و بااخلاص بود. وی دستور داد کارگرانی را به خدمت گیرند که در هنگام کار، ذکر خدا بگویند و تأکید کرد که حیوانات را به هنگامِ حمل ابزار ساخت مسجد، تازیانه

نزنند، بارِ اضافی بر آن ها سوار نکنند و از آب و علوفه ای بخورند که در بین راه، گذاشته بودند. خودش نیز با وضو وارد کار می شد.

ترکیب رنگ مسجد با زمینهٔ آبیِ لاجوردی، تأثیر معنویِ فوق العاده ای برای بیننده دارد و بر اطراف ایوان، آیهٔ قرآن، حدیث و تقدیر از بانیِ مسجد به خط زیبای معروف ترین خطاط آن عصر، بایسُنقرمیرزا، فرزند گوهرشاد، به خط ثلث چشم نواز است.

۱۱.خروج از ظلمت به سوی نور

۱۱. آیا می دانید که گلدسته های مسجد گوهرشاد، نمادی از نیایش و ورودی های آن، نشانهٔ خروج از ظلمت به سوی نور هستند؟

ایوان جنوبیِ مسجد گوهرشاد، به نام ایوان مقصوره، دارای دو مناره می باشد که حالت مناجات و نیایش دارند. در آداب دعاست که هنگام دعا، دست ها را به حدی بالا ببرید که بالاتر از سر قرار گیرد؛ این دو مناره را نیز با ارتفاع ۴۳متر از کف مسجد ساخته اند و از گنبد که

۴۱متر ارتفاع دارد، فراتر برده اند و چون در آغازِ دعا، بهتر است خدا را با اسـماء الحسـنی بخوانند، بر بدنهٔ این مناره ها تماماً اسماء الهی نوشته اند.

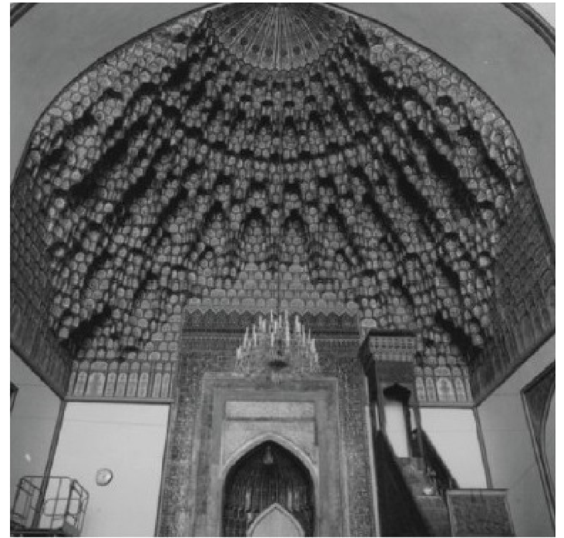

دو راهروی ورودیِ اطراف مناره ها، از صـحن قـدس به سـمت مسـجد، هفت عدد هشتی دارد که بر گرفته از هفت مرحلهٔ سیروسلوک (طلب، عشق، معرفت، استغفار، تجرید و توحید، حیرت، فقر و فنا) است و به خروج از ظلمت، به سمت نور اشاره دارد.

ص:۲۴

۱۲.منبر امام زمان عج

۱۲. آیا می دانید که چرا در مسجد گوهرشاد، منبری به نام منبر امام زمان معروف شده است؟

برخی فکر می کننـد که این منبر را به دسـتور امـام زمان ساخته انـد؛ درحالی که چنین نیست. ماجرا از این قرار است که در عصـر فتحعلی شاهِ قاجار، منبّت کارِ معروفی، به نام استادمحمد نجّار خراسانی، این منبر نفیس را در چهارده پله به نام چهارده معصوم، از چوب گردو و گلابی، با شیوهٔ منبّت کاریِ بسیار زیبا و بدون استفاده از میخ یا هر فلز دیگری می سازد. نقل کرده اند که در زمان

سـاخت، او بـا این امیـد این منـبر را سـاخته است که إن شـاءالله، امـام زمـان پس از ظهور، بر فراز این منـبر، برای مردم ایرادِ خطبه کننـد. از این روست که در بین مردم، این منبر

به منبر امام زمان معروف شده است.

۱۳.عصای نقره ای دربانان

۱۳. آیا می دانید که عصای نقره ای که دربانان به دست می گیرند، برای چیست؟

باوجود مطالعات انجام شده، زمان کاربرد عصای نقره ای دقیقاً مشخص نیست. از آنجایی که حرم فعلی، قبل از شهادت حضرت رضا روزگاری محل آمدورفتِ خلفای عباسی بوده است، دربانانی داشته است که مسلّح به نیزه، از مبادیِ ورودی محافظت می کرده اند و تا سال ها بعد از دفن هارون عباسی نیز این رَویه ادامه داشته است.

بعد از شهادت و دفن حضرت در این مکان، همین عنوانِ دربانی وجود داشته است، ولی نیزه های دربانان با عصاهای موجود تعویض شده اند و فقط دربانان هستند که از این عصاها به دست می گیرند و در کنار درهای اصلی و منتهی به صحن ها می ایستند. با وجود این، حوزهٔ حرم مطهر را دربانان و خدّام، پاسداری و نگهداری می کنند و زمان تشرّف متولّی، دربانان با عصای نقره

در مبادیِ ورودی به صحن، حضور یافته و وی را تا جلوی رواق ها همراهی می کردند.

در موقع تشیع جنازهٔ شخصیت ها، بزرگان و بستگان خدمه، دو نفر دربان با عصای نقره ایِ خود هنگام خطبه خواندن برای میّت و دورزدن در اطراف صحن، از باب احترام، آن ها را همراهی می کردند. استفاده از عصای نقره ای بیشتر به منظور تشریفات است و شکوه و عظمت دربار رضوی را می رساند.

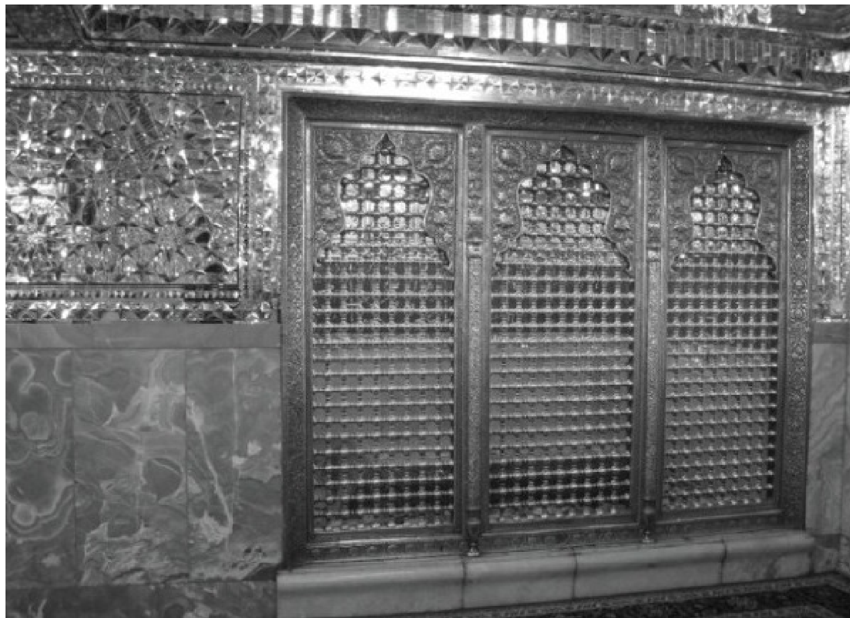
۱۴.از نوادگان حرّبن یزید ریاحی

۱۴. آیا می دانید که شیخ حرّ عاملی که در صحن انقلاب مدفون است، از نوادگان حرّبن یزید ریاحی است.

محمد بن حسین، معروف به شیخ حرّ عاملی، در جبل عاملِ لبنان و در میان خاندانی چشم به جهان گشود که ریشه در عاشورای حسینی داشت و نسلش به آزادمردی می رسید که یادش،

ص:۲۷

یـادآور قـامتِ مردانگی است. وی در ده سـالگی، سـخت بیمـار شـد؛ به گونه ای که امیـد حیات برایش باقی نمانـد. مادرش در همان لحظاتِ ناامیـدی، نذر می کند که او را وقف حوزه های دینی کند. کودک در بین خواب و بیداری توفیق زیارت ائمهٔ معصومین را می یابد و با دعای امام زمان شفا پیدا می کند.

او در محضر علمای بزرگی زانوی علم و ادب زده و آثار زیادی را به رشتهٔ تحریر در آورده است که کتاب گران سنگ وسائل الشیعه، ازجملهٔ آن هاست. این محـدث گران مایه، در ۷۱سالگی، در سال ۱۱۰۴ ق، دارِ فانی را وداع گفت و او را در ضـلع شـمالیِ صـحن انقلاب، به خاک سپردند.

۱۵.کلام نهفته

۱۵. آیا می دانید که در آوای نقاره نوازی در حرم مطهر، چه کلامی نهفته است؟

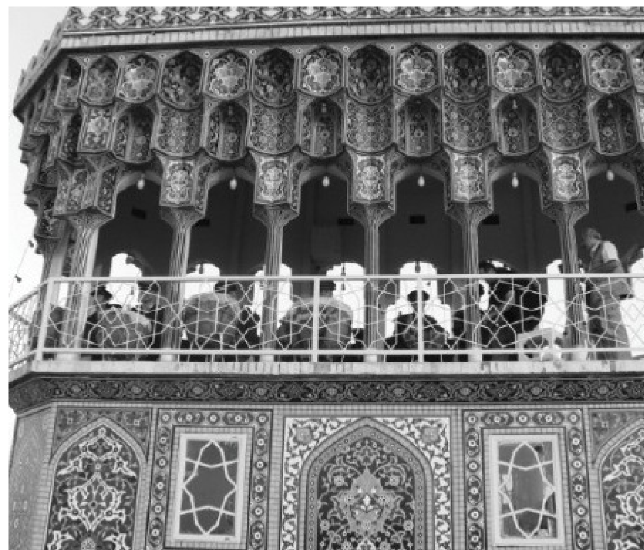

آهنگ امروزِ کُرناها همان آهنگ قرن های پیشین است که سینه به سینه منتقل شده و باقی مانده است. نُت های نقاره که در سه دست و به ترتیب اجرا می شود، چنین است:

ابتدا سَرنواز (سردستهٔ کُرنا زنان) کُرنا را به طرف گنبد با حالت سلام می گیرد و در کُرنا می گوید: «سلطان دنیا و عُقبا؛ علی بن موسی الرضا؛» پَس نوازان، هماهنگ می گویند: «امام رضا.» سَرنواز مجدداً می گوید: «امام رضا، امام رضا، امام رضا» و بقیه

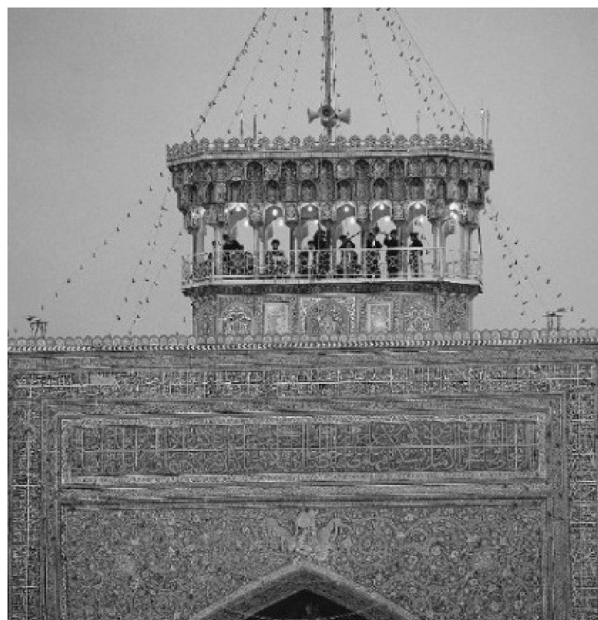
ص:۲۹

در کُرنـا می گوینـد: «غریب رضـا، غریب رضا.» سَرنواز می گویـد: «یا امام غریب؛ یا امام رضا». پس نوازان می گوینـد: «رضاجان، رضاجان، رضاجـان.» سـرن---واز می گویـد: «دوره دوران امـام رضـا.» پس نوازان می گوینـد: «ای دادرس بیچارگان.» سَرنواز می گویـد: «ای دادرس درماندگان.» پس نوازان می گویند: «فریادرس، فریادرس.»

۱۶.یک انسان و دو شیر

۱۶. آیا می دانید که تصویر یک انسان و دو شیری که در حالِ خوردنِ او هستند، در قسمت انتهاییِ ایوان شرقیِ صحن انقلاب اسلامی، یعنی ایوان نقاره، نشان دهندهٔ چیست؟

در زمان حضور امام، در مروْ قحطی حاکم شد؛ به حدی که منابع آب شُرب نیز در حالِ خشکیدن بود. مأمون به مردم پیشنهاد داد که از امام بخواهند تا دعا کند. حضرت به مردم سفارشِ سه روز روزه گرفتن کردند و خارج از شهر، نمازِ باران خواندند. هنوز نماز امام پایان نگرفته بود که ابرهای بارانی پدیدار شدند و همه جا را سیراب کردند.

این اتفاق در گرمای تابستان، محبوبیت امام را چندین برابر کرد. نقل کرده اند که فردی

به نام حمیـد بن مهران، در مجلسـی که مأمون ترتیب داده بود، امام را به عوام فریبی متهم کرد و کرامت دیگری طلب کرد. امام که موقعیت را مهیّا دیدنـد، به شـیرهای روی پرده ای اشاره کردنـد که پشت سرِ مأمون قرار داشت و فرمودنـد: «این ملعون را ببلعیـد.» بی درنگ، تصاویر به صورت دو شیرِ زنده ظاهر شدند و او را بلعیدند؛ به طوری که حتی قطرهٔ خونی باقی نماند و دومرتبه، با اشارهٔ امام، به جای خود برگشتند.

۱۷.فلسفهٔ ساخت پنجره فولاد

۱۷. آیا می دانید که فلسفهٔ ساخت پنجره فولاد چیست؟

ساختن پنجره های فولاد از دورهٔ شاهرخ میرزای تیموری، در جهت هایی که به ضریح مطهر محیط هستند، مرسوم می شود و تا به امروزه ادامه می یابد. هدف این است که کسانی که به سـبب عذر شرعی یا دلایل دیگر، امکان حضور در اطراف ضریح برایشان میسّر نیست، از این مکان ها بتوانند ضریح را مشاهده کنند و زیارت نامه بخوانند و اگر نذری دارند، ادا کنند و اگر در رواق های

تحتانی قرار دارنـد، جهت حرم را بیابنـد. برخی پنجره ها را چنـدین مرتبه، به دلیل فرسودگی یا توسـعه، تعویض کرده اند. شایانِ ذکر است که گِره زدنِ نخ یا قفل یا بستنِ گردن به پنجره، توصیهٔ شرعی ندارد.

۱۸.کاشی های صحن های غدیر و کوثر

۱۸. آیا می دانید که بر روی کاشی های صحن های غدیر و کوثر، واژه های علی و فاطمه را نوشته اند.

صحن های غدیر و کوثر را در ضلع های جنوب غربی و شرقی حرم مطهر، با کاربری عبادی و مذهبی، به یاد امیرالمؤمنین علی و حضرت زهرا ساخته انـد. بر روی تمامیِ کاشـی های صـحن غـدیر، کلمهٔ علی و بر تمامیِ کاشـی های صـحن کوثر، نام نورانی فاطمه، به طرز بسـیار زیبایی، نقش بسته است.

ص:۳۳

۱۹.با تواضع و به دور از تکبّر

۱۹. آیا می دانید که آیینه کاری های داخل رواق هایِ منتهی به روضهٔ منوره، به زائر می گویند که باید با تواضع و به دور از تکبّر، وارد حرم شود.

حتماً هنگام ورود به حرم مطهر و روضـهٔ منوره، مجذوب آینه کاری های رواق ها شده و به آن ها نگریسته اید؛ ولی چون از قطعات کوچکی تشکیل شده اند که در کنار یکدیگر قرار گرفته اند، هیچ گاه نتوانسته اید خودتان را در آن ها، کامل، مانند آیینهٔ تمام نما، ببینید. این نماهای بسیار زیبا در کنار معنویتی که بر حرم حاکم است، ذهن را به یاد روایت نبوی می اندازد که می فرمایند: «فرزندم میان دو کوه که باغی از باغ های بهشت است، دفن می شود» و علاوه بر آن، می فهمانَد که برای ورود، باید منّیت و بزرگ بینی را کنار بگذاری و با تواضع و دلی شکسته، وارد حرم شوی؛ چراکه:

اینجا تن ضعیف و دل بشکسته می خرند بازار خودفروشی از آن سوی ِ دیگر است

ص:۳۴

منابع

۱. عطاردی، عزیزالله، فرهنگ خراسان، عطارد.

۲. مؤتمن، علی (به اهتمام)، تاریخچهٔ آستان قدس رضوی.

۳. احتشام کاویان، محمد، شمس الشموس یا انیس النفوس.

۴. ماهوان، احمد، تاریخ مشهد الرضا، ماه نشر.

۵. مدرس رضوی، محمد تقی، سالشمار وقایع مشهد، بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی.

۶. پسندیده، محمود، حوزهٔ علمیهٔ خراسان، بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی.

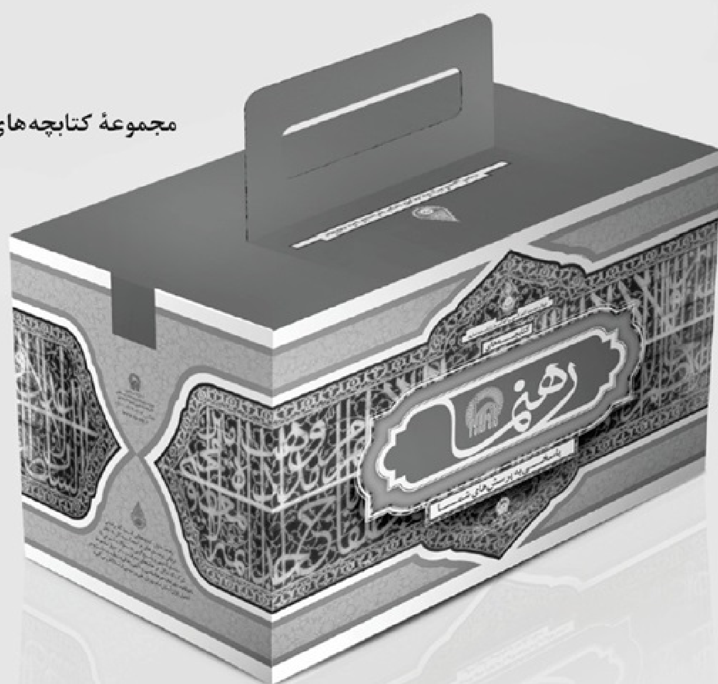
۷. عالم زاده، بزرگ، به سوی بارگاه نور، بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی.

۸. مهدوی پارسا، حسین، در حریم ملکوت، به نشر.

۹. تفسیر نمونه.

ص:۳۵

مجموعهٔ کتابچه‌های رهنما

ص:۳۶

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹